

Ornithologiske observationer i Vestgrønland i somrene 1972-77

DAVID BOERTMANN

(With an English summary: *Ornithological observations in West Greenland, 1972-77*)

Tilegnet dr. phil. Finn Salomonsen i anledning af 70-års dagen den 31. januar 1979

INDLEDNING

I følgende rapport vil der blive gjort rede for de mere bemærkelsesværdige observationer foretaget på Dansk Ornithologisk Forenings tre havørneekspeditioner, på to af foreningen arrangerede sommerekursioner samt på en ekspedition arrangeret af Frank Wille i sommeren 1977. Alle ture er foretaget i Vestgrønland. Med mere bemærkelsesværdig forstås her observationer, som afviger fra og supplerer det af Salomonsen (1950 og 1967) angivne.

Havørneekspeditionerne foretoges i følgende perioder: 7. juni til 11. august 1972, 12. juni til 2. august 1973, 4. juni til 18. august 1974, og det undersøgte område strækker sig fra fjorden Tasermiut ved Nanortalik til Frederikshåb Isblink samt Ameralik og Godthåb Fjord. Alle fjorde i disse områder er besøgt, og også en del af skærgårdsområderne udenfor, dog ikke Ydre Kitsigsut vest for Nunarssuit. Desuden foretoges en sejlads fra Godthåb til Julianehåb ad den indenskærs rute. En nærmere redegørelse for havørneekspeditionerne gives af Hansen (1979). De to sommerekursioner var i 1975 og -76 henholdsvis i perioderne 16. juli til 5. august og 8. til 27. juli. Begge år besøgte Godthåb Fjord, Sdr. Strømfjord og Disko Bugt. I 1975 sejlede man fra Godthåb til Jakobshavn med ruteskibet, og i 1976 sejlede man samme tur med en kutter ad den indenskærs rute. Grønne Ejland i Disko Bugt blev kun besøgt i 1976. I 1977 opholdt Frank Wille sig det meste af sommeren i Nanortalik og Julianehåb distrikter.

Generelt for alle år er, at næsten al færdsel er foretaget med skib og båd, og observationerne er da også stærk præget af dette. Råmateriale

er desuden meget heterogent; dagbøger fra ekspeditionsdeltagere og duplikerede ekskursionsrapporter (Boertmann 1975 og Wille *et al.* 1976). Så følgende kan blot blive en opremsning af iagttagelser.

Havørneekspeditionernes deltagere har villigt lånt mig deres dagbøger, Frank Wille ligeså. Poul Holm (Jakobshavn), Rudolf Burghardt og Jørgen Østergård (begge Godthåb) var fortrinlige bådførere under ekskursionerne og disse personer skal hermed takkes.

ARTSGENNEMGANG

Islom Gavia immer

Både udfarvede og 2. års fugle set spredt langs kysterne i både skærgård og fjorde. For det meste enkeltvis, men i bunden af Kobberminebugten og i Sermilik Fjorden ved Sarqamiut sås større koncentrationer (flere steder i småflokke på op til 5 individer). Fangerne fra Qagssimiut kender disse steder og driver en del jagt på fuglene, som de betragter som velsmagende. Skindet bruges desuden til fugleskindstæpper. Et udfarvet eksemplar viste sig ved dissektion ikke at være kønsmodent.

Mallemuk Fulmarus glacialis

Set talrigt på alle sejladsen uden for fjord og skærgård; talrigest i Diskobugten. På sejlads fra Jakobshavn til Godthåb med ruteskib den 20.-21. juli 1975 optaltes Mallemukkerne efter skibet og procenten af mørke var: Disko Bugt 0-1%, vest for Egedesminde 7%, mellem Holsteinsborg og Sukkertoppen 19% og mellem Sukkertoppen og Godthåb 19%. Salomonsen (1967) angiver at 99% af Vestgrønlands ynglefugle er af den lyse type. Så en

stor del af de fugle, som er set syd for Disko Bugt, er åbenbart højarktiske, og velsagtens endnu ikke kønsmodne.

Storskråpe *Puffinus gravis*

Den 3. august 1975 sås 275 fra ruteskib mellem Godthåb og Sukkertoppen (fig. 1).

Sule *Sula bassana*

En enkelt observation den 3. august 1974 da en adult sås ud for Frederikshåb Isblink.

Storskarv *Phalacrocorax carbo*

Både i 1975 og -76 blev arten fundet ynglende på fuglefjeldet ved Ritenbenk. I -75 sås 4 par og i -76 5 par. Syd for Disko Bugten er der blot to observationer, nemlig den 24. juni 1974 da en sås ved Smallesund Havn syd for Frederikshåb, og den 29. juli samme år da en sås nær Godthåb.

Krikand *Anas crecca*

Den 25. juli 1974 skræmtes en hun op fra en dam nær Itivnera i Godthåb Fjorden under omstændigheder, som stærkt tydede på yngel. Men et sikkert bevis kunne ikke findes. Hansen (1977) nævner flere fund fra samme område, og det kan ikke udelukkes, at arten til tider yngler her. Ifølge Salomonsen (1967) er arten ikke fundet ynglende på Grønland, men blot truffet tilfældigt adskillige gange.

Strømand *Histrionicus histrionicus*

Et ynglefund ved en elv ved fjorden Qornoq sydvest for Ivigtut, hvor en hun med 5 pull. sås den 9. juli 1974 (se fig. 2). Samme dag sås en anden hun på samme fjord. Ellers blot tre observationer: 3. juli 1973 over 200 hanner i flere flokke langs sydkysten af Nunarssuit, 6. juli 1974 17 hanner ved øen Semersut nordvest for Ivigtut og 25. juli samme år 1 hun i Ameralik.

Ederfugl *Somateria mollissima*

Yngel kun konstateret ganske få steder: Skærgården sydvest for Godthåb, skærgården syd for Færingehavn og ved Ravns Storø. Syd for Frederikshåb Isblink er arten set ganske få gange, kun omkring Nunarssuit blev der set større koncentrationer.

Kongeederfugl *Somateria spectabilis*

Den 19. juli 1975 optaltes 2800 i Mudderbug-

ten på Disko. Langt størstedelen var adulte hanner i begyndende fældning, og kun enkelte hunner sås med sikkerhed. Den 21. juli 1976 optaltes samme sted ca. 2500 fugle. Syd for Diskobugt området er arten set følgende steder: 10. juli 1974 en hun i den vestlige Godthåb fjord, 29. juli samme år en hun i skærgården sydvest for Godthåb og 21. juli 1975 en han ad. og en hun ved Holsteinsborg.

Jagtfalk *Falco rusticolus*

Der er fundet fire par med unger: 30. juli 1973 et hvidt (*F. r. candicans*) par med tre pull. nær Qagssimiut, 28. juni 1974 et gråt (*F. r. obsoletus*) par med en pull. nær Sarqamiut, 4. juli 1974 et gråt par med 2-3 pull. i Godthåb Fjord, samt 6. juli 1974 et blandet par med 2 grå og en hvid unge også i Godthåb Fjord. Desuden fik vi i 1974 oplysninger fra personalet på Grønnedal om et hvidt par med pull. i Arsuk Fjord. De to hvide par er interessante, idet denne form normalt kun yngler mod syd til Godthåb distrikt (Salomonsen 1967).

Vandrefalk *Falco peregrinus*

Fem ynglepar fundet, alle i 1974. De fire fandtes nær Julianehåb og det femte på Nordland ved Godthåb.

Stor Præstekrave *Charadrius hiaticula*

To sikre ynglefund: 10. juli 1974 et par med unger ved Qipisarqo i Kobberminebugten og 4. august samme år et par med unger på stranden ved Narssarssuaq. Desuden en del sandsynlige yngleforekomster: Skovfjord nord for Quagssiarssuk et par i 1972, sletten i Narsarssuaq to par i 1972, Marraq på nordsiden af Bredefjord et par i 1973 og ved Niaqornarssuq øst for Sydprøven et par samme år.

Islandsk Ryle *Calidris canutus*

To iagttagelser: 4. august 1974 trak en adult mod syd ud for Ndr. Kangeq ved Arsuk og 21. juli 1976 sås en adult i Mudderbugten på Disko.

Sortgrå Ryle *Calidris maritima*

En bemærkelsesværdig observation fra ruteskibet den 21. juli 1975: Ca. 25 km vest for Sdr. Strømfjords munding sås en flok på 12 trække mod syd. Arten ellers set jævnlige i hele det besøgte område.

Thorshane *Phalaropus fulicarius*

Den 18. juli 1976 optaltes 5 par på Basisø i Grønne Ejland.

Odinshane *Phalaropus lobatus*

Under sejlads mellem Holsteinsborg og Sukkertoppen den 21. juli 1975, i en afstand af ca. 25 km fra kysten, sås flere småflokke af Odinshøns liggende i strømskær med drivende tang. I alt sås 29 i 5 flokke. Arten ellers set fåtalligt langs kyster og i smådamme i hele området. I Mudderbugten på Disko sås den 21. juli 1976 en flok på ca. 100.

Storkjove *Stercorarius skua*

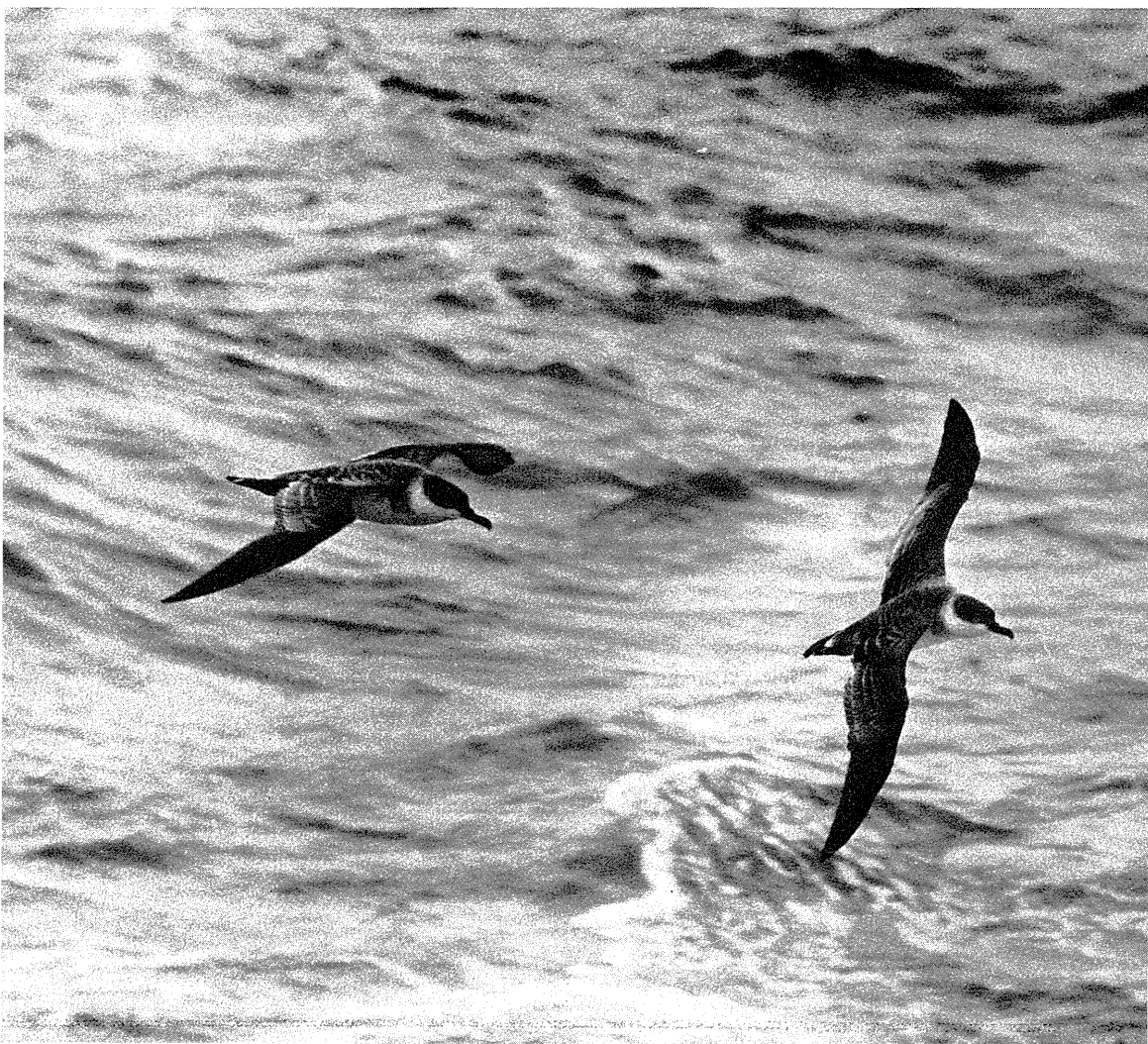
Især iagttaget på åbent hav. 16. juli 1973 to stk. nylig skudt af fanger i Sydprøven, 2. august 1974 3 ved øgruppen Qingmit syd for Færinge-

havn, 21. juli 1975 2 mellem Holsteinsborg og Sukkertoppen, 3. august samme år 4 mellem Godthåb og Sukkertoppen og en lidt nord for Sukkertoppen, 21. juli 1976 2 i Mudderbugten på Disko, 23. juli samme år 3 vest for Kronprinsens Ejland og 24. juli samme år 1 vest for Holsteinsborg.

Mellemkjove *Stercorarius pomarinus*

Set talrigt i Diskobugten både i 1975 og -76 og ligeledes på den udenskærs sejlads fra Egedesminde til Godthåb i -75. Syd herfor er der følgende observationer: 6. juli 1973 tre i ydre Bredefjord, 10. juli 1974 tre i Bredefjord, 22. juni samme år en ved Sdr. Storø nær Frederikshåb, 27. juni samme år to i Bredefjord, 27. juni 1977 to ved Julianehåb, 8. juli samme år fire Sardloq og 16. juli samme år en

Fig. 1. To af Storskråperne *Puffinus gravis* i Davisstrædet. Foto: Frank Wille.

Sardloq. Ingen fugle har med sikkerhed kunnet bestemmes til adulte. Selv om mange har haft fuldt udviklede forlængede halefjer, har de dog vist ungfuglekarakterer på undergump og kropsider (Korte 1972). Langt de fleste har været mulige at fasebestemme og ud af 129 fasebestemte var 8% af den mørke fase.

Almindelig Kjove *Stercorarius parasiticus*

På en indenskærs sejlsad fra Godthåb til Julianehåb 1. til 4. august 1974 registreredes denne art hyppigt indtil Avigait nord for Frederikshåb. Syd herfor sås kun et enligt eksemplar. Desuden er der fra havørneekspeditionernes tre år blot fem observationer af enlige fugle. Derfor vil jeg mene, at Salomonsens (1967) angivelse af et sammenhængende yngleområde fra Qagssimiut til omkring Sdr. Strømfjord bør korrigeres til et sammenhængende yngleområde fra Avigait til Sdr. Strømfjord, samt at den er sjælden ynglefugl i den vestlige del af Julianehåb distrikt.

Lille Kjove *Stercorarius longicaudus*

Ganske få observationer: 27. juni 1973 1 i Bredefjord, 2. august 1974 1 adult Qingmit syd for Færingehavn, 20. juli 1975 1 adult set fra ruteskib nær Grønne Ejland, 3. august samme år 1 adult mellem Godthåb og Sukkertoppen og 18. juli 1976 9–10 på Basisø i Grønne Ejland.

Sølvmåge *Larus argentatus*

Den 6. juli 1974 sås en adult i en koloni af Hvidvinget Måge *Larus glaucooides* og Gråmåge *Larus hyperboreus* i det indre af Godthåb Fjord. Salomonsen (1967) angiver 9 forekomster og Pihl (1976) to.

Stormmåge *Larus canus*

To udfarvede fugle holdt til ved samme fuglefjeld og på samme tid som ovennævnte Sølvmåge. Fire forekomster på Vestgrønland før (Salomonsen 1967).

Hættemåge *Larus ridibundus*

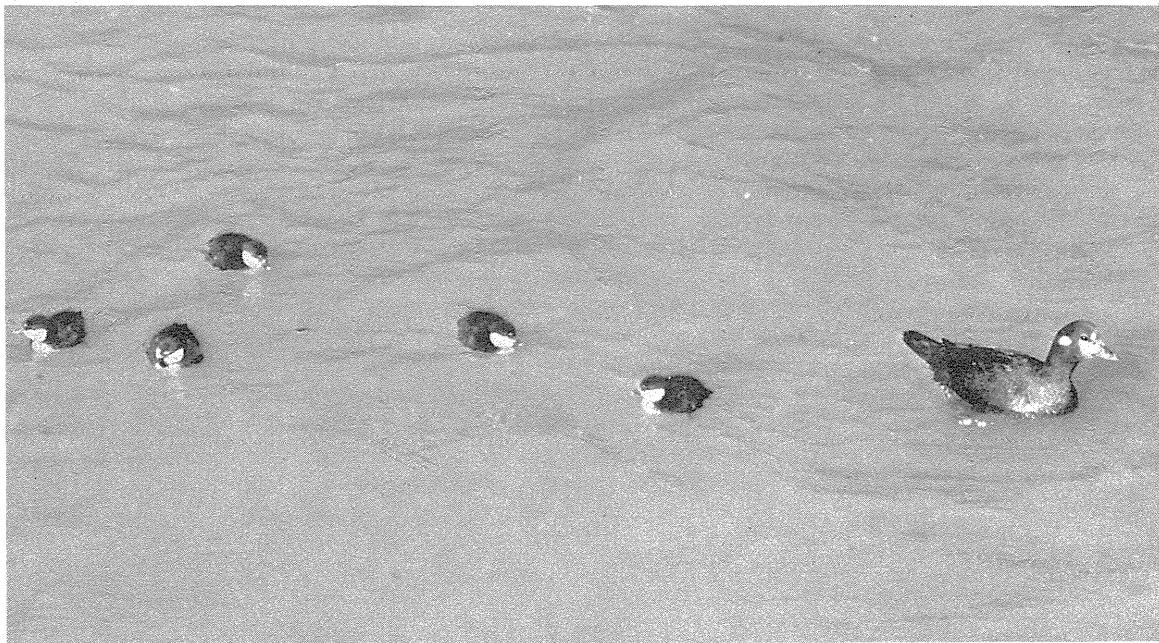
Arten begyndte at yngle i 1970 (Salomonsen 1973), og i 1973 fik vi forevist fire par af fåreavler Henning Lund på et par holme i søen Taserssuaq ved Igaliko Fjord. Desuden ynglede et par sandsynligvis på en ø i Tasiussaq vest for Qarsiarssuaq i 1974. Ellers en del tilfældige observationer: 26. juni 1973 4 adulte ved Narssarssuaq, 30. juni samme år tre adulte fouragerende foran den kælvende bræ i Sermilik Fjord nord for Qagssimiut, 26. juni 1974 en adult ved Frederikshåb, 15. juli samme år to i Qoroq i bunden af Skovfjord, 27. juli samme år en adult ved Taserssuaq ved Igaliko Fjord, og 31. juli samme år 8 adulte ved Narssarssuaq.

Sabinemåge *Xema sabini*

Den 3. august 1975 sås to adulte fra ruteskibet mellem Godthåb og Sukkertoppen.

Fig. 2. Strømand *Histrionicus histrionicus* hun med ællinger nær Qornoq Fjord 9. juli 1974. Foto Jens Christensen.

Harlequin Duck Histrionicus histrionicus female with chicks near Qornoq Fjord, July 9, 1974.

Havterne *Sterna paradisaea*

Mellem Frederikshåb Isblink og Nanortalik er der blot fundet en enkelt koloni, på en holm nær Qarssussat i skærgården sydsydøst for Sarqamiut. Den 13. juli 1974 optaltes 25 reder, hvoraf kun en indeholdt æg (to) – resten var tomme, og der sås kun enkelte adulte fugle omkring øen. Den 27.–28. august 1977 sås adskillige hundrede adulte og 1. års ungfugle raste på et par holme nær Julianehåb. Der yngler ikke terner her, og fuglene var der kun i disse to dage. Det har utvivlsomt drejet sig om trækkende fugle. Trækket foregår normalt i september og i reglen langt fra land (Salomonsen 1967).

Tejst *Cephus grylle*

Blot en tidlig iagttagelse af en udflyende unge skal nævnes her: 3. august 1974 ved Ravns Storø. Salomonsen (1967) skriver, at midten af august er det normale.

Kortnæbbet Lomvie *Uria lomvia*

Salomonsen (1950 og 1967) har ikke kolonien i Arsuk Fjord med. Den er bemærkelsesværdig ved at ligge helt inde i bunden af fjorden få kilometer fra bræen. Den 7. juli 1974 skønnedes at der var ca. 250 par.

Søkonge *Plotus alle*

12. juli 1973 en nær Sydprøven, 30. juni 1974 10 set fra ruteskibet mellem Frederikshåb og Godthåb og 20. juli 1975 en set nær Grønne Ejland.

Landsvale *Hirundo rustica*

En set i Sydprøven 24. juli 1977.

Sjagger *Turdus pilaris*

Salomonsen (1971) angiver, at arten ikke er set med sikkerhed efter vinteren 1966/67 på ynglepladserne i Sydvestgrønland, men endnu i 1972 yngede den. Vi konstaterede dette år 3 par omkring Narssarsuaq og et par ved Qingua i bunden af Skovfjord. Siden har vi ikke set den.

Vindrossel *Turdus iliacus*

En syngende han sås i landet inden for Eqluit iluat i Bredefjord den 22. juni 1972.

Stenpikker *Oenanthe oenanthe*

Større koncentrationer af trækkende fugle sås i de sidste dage af august 1977. Dale på øerne omkring Julianehåb kunne den ene dag vrimle

med Stenpikkere (op til 75 på få hundrede kvadratmeter), den næste dag være som blæst for denne art. Normalt er den temmelig fåtallig som ynglefugl her.

Stær *Sturnus vulgaris*

Lærer Arne Kyed oplyste, at der i sommeren 1967 havde været to Stære i Qagssimiut.

FORTEGNELSE OVER FUGLEFJELDE

Da vi under havørneekspeditionerne har forbi-sejlet samtlige kyster i undersøgelsesområdet, har vi ikke kunnet undgå at lægge mærke til fuglefjeldene her, og det er sikkert kun ganske få, som er undgået vores opmærksomhed. Kolonier af Tejst og Havterne vil dog ikke blive nævnt.

Julianehåb og Nanortalik distrikter

Qalergdlit ima en sidefjord til Bredefjord: Besøgt 22. juni 1974 og der var ca. 200 par Rider *Rissa tridactyla* og ca. 10 par Hvidvinget Måge *Larus glaucooides* i to kolonier nær bræen.

En holm i Søndre Sermilik: Besøgt i 1977. Hvidvinget Måge ca. 500 par, Gråmåge *Larus hyperboreus* ca. 200 par og Tejst ca. 300 par. Mågekolonierne er bemærkelsesværdige ved at ligge på en 20 meter høj let tilgængelig skrænt. At der er fred til at yngle her skyldes, at holmen er utilgængelig på grund af is det meste af sommeren.

Frederikshåb distrikt

Qagssit, nordsiden af fjorden: Besøgt 28. juni 1974, og der var Hvidvinget Måge ca. 300 par og Ride ca. 150 par.

Sermilikarsuk: Den 4. august 1974 sejlede vi forbi fjordmundingen og der var da livlig trafik af Rider ud og ind ad fjorden. Der må ligge et stort Ridefjeld i denne fjord.

Arsuk Fjord, på nordsiden nær bræen: Besøgt 7. juli 1974. To kolonier med i alt Hvidvinget Måge ca. 50 par, Gråmåge ca. 250 par, Ride ca. 1000 par og Kortn. Lomvie ca. 250 par. Qornoq fjord sydøst for Arsuk: Besøgt 9. juli 1974 og der var ca. 200 par Gråmåge.

Godthåb distrikt

Sydspids af Storø: Besøgt 2. juli 1974 og der var ca. 500 par Hvidvinget Måge.

Kangiussaq i Godthåb Fjord: Besøgt 6. juli 1974. Der er tre kolonier på nordsiden med i alt 500–1000 par Hvidvinget Måge og ca. 250 par Gråmåge.

Ivnajaugtup i Godthåb Fjord: Besøgt 13. juli 1974. Ca. 500 par Hvidvinget Måge og ca. 200 par Ride.

Ivnarsunguaq på vestsiden af Bjørneø: Besøgt 19. juli 1974. Hvidvinget Måge ca. 500 par, Ride ca. 10 par samt Alk *Alca torda* hvoraf vi så 6 sidde på fjeldet.

Qorqut Fjord: Her ynglede til ind i 60'erne flere hundrede par Rider, men da vi besøgte stedet i 1974 var det forladt.

Tuapagssuit i Ameralik: Besøgt 27. juli 1974 og der var 65 par Hvidvinget Måge.

DISKUSSION

Ser man på den geografiske fordeling af fuglefelde i det område, som er undersøgt af havørneekspeditionerne, og også på fordelingen af enkelte observationer ses, at langt størstedelen i begge tilfælde ligger nord for Frederikshåb Isblink. På den ovenfor omtalte sejlads fra Godthåb til Julianehåb sås dette også tydeligt. Arter som Ederfugl, Havterne, Almindelig Kjove og Tejst var meget talrige på strækningen nord for Isblinken, syd for sås næsten kun Tejst. Kun enkelte steder er der set større koncentrationer, f.eks. omkring øen Nunarsuit, hvor store flokke af ikke-ynglende Ederfugle, Strømændere og Rider sås. Tejst yngler også talrigt her. Denne forskel er kun set blandt fugle knyttet til havet, og de sydlige områders mangel kan direkte korreleres med storisens udbredelse i sommermånederne (Salomonsen 1950 og 1967, Nørrevang 1973). Men andre steder i Grønland findes flere af disse arter, selv om der er dravis i yngleperioden, så også andre faktorer må spille ind, f.eks. primærproduktion (Nørrevang 1973), topografi og menneskelig aktivitet.

ENGLISH SUMMARY

Ornithological observations from West Greenland, 1972–77

This report concerns the more remarkable observations made during the Danish Ornithological Society's expeditions in 1972–74, and three excursions in 1975, -76 and -77. The purpose of the expeditions was to study the White-tailed Eagle

Haliaeetus albicilla (Hansen 1979). Some uncommon species were found: Gannet *Sula bassana* one adult in 1974, Great Skua *Stercorarius skua* two in 1973, three in 1974, 7 in 1975 and 6 in 1976. Herring Gull *Larus argentatus* one in 1974, Common Gull *Larus canus* two in 1974, Swallow *Hirundo rustica* one in 1977 and Redwing *Turdus iliacus* one in 1972.

One female Teal *Anas crecca*, probably breeding, was found in the Godthåb Fjord area in 1974. Blackheaded Gull *Larus ridibundus* was found breeding in 1973 and -74 near Nanortalik, and seen several times between Nanortalik and Frederikshåb. Fieldfare *Turdus pilaris* was found breeding near Narssarsuaq in 1972 and never seen since. Salomonsen (1971) mentions that this species has not been seen on the breeding grounds in Greenland in the years following the winter 1966/67. Finally, a list of birdcliffs found is given, and the author mentions the low density of seabirds in the area between Frederikshåb Isblink and Kap Farvel.

LITTERATUR

- Boertmann, D., 1975: Ekskursion til Grønland 1975. – Duplikeret rapport, Dansk Ornithologisk Forening. 14 pp.
- Hansen, E., 1977: Usædvanlige iagttagelser fra Godthåb distrikt, Grønland. – Dansk orn. Forening. Tidsskr. 71, 66–67.
- Hansen, K., 1979: Status over bestanden af Havørn *Haliaeetus albicilla groenlandicus* Brehm i Grønland i årene 1972–74. – Dansk orn. Forening. Tidsskr. 73, 107–130.
- Korte, J. de, 1972: Birds observed and collected by »De Nederlandse Spitsbergen Expeditie« in West and East Spitsbergen 1967 and 1968–69, second part. – Beaufortia 19 nr. 257, 197–232.
- Nørrevang, A., 1973: Fuglene i Kap Farvelområdet 1970. – Dansk orn. Forening. Tidsskr. 67, 95–103.
- Pihl, S., 1976: Nogle iagttagelser af fugle i Sydvestgrønland 1973–75. – Dansk orn. Foren. Tidsskr. 70, 101–106.
- Salomonsen, F., 1950: Grønlands Fugle. – København.
- Salomonsen, F., 1967: Fuglene på Grønland. – København.
- Salomonsen, F., 1971: Grønlands landfugle. I: Nørrevang, A. & T. J. Meyer (red.): Danmarks Natur bind 10. – København.
- Salomonsen, F., 1973: I Deutsche Ornithologen-Gesellschaft 84. Jaherversammlung (1972) in Saarbrücken. – J. Orn. 114, 383–384.

Forfatterens adresse:
Møllegade 23
2200 Kbhvn. N.